

Doordat België de eigen krantenbezorging met miljarden subsidieert konden Belgische uitgevers de Nederlandse media opkopen

Posted on 26 juli 2023 by Filip Michiels

Vier miljard euro staatssteun: dat fenomenaal hoge bedrag haalde het Belgische postbedrijf Bpost in tien jaar tijd binnen, grotendeels via subsidies voor de bezorging van kranten en tijdschriften. De gevolgen zijn gigantisch.

In een bij momenten verbijsterend boek onthullen journalisten Wouter Verschelden en Emmanuel Vanbrussel hoe de Belgische regering de Europese Commissie doelbewust misleidde. En hoe Belgische uitgevers door de postsubsidie genoeg geld overhielden om de Nederlandse uitgevers van dag- en weekbladen op te kopen. Van Belgisch belastinggeld, dus. Filip Michiels sprak de auteurs.

Decennialang al subsidieert de Belgische staat de thuisbezorging van kranten en tijdschriften, Dat heet immers een 'dienst van algemeen economisch belang' te zijn, waarvoor (het semi-staatsbedrijf) Bpost een overheidsvergoeding mag ontvangen. In de jaren voordat de Europese Commissie zich echt met de zaak bemoeide, ging het volgens betrokken politici in Brussel om 270 miljoen euro per jaar. Nog steeds is het krantencontract goed voor 175 miljoen euro per jaar.

Door Bpost rijkelijk van subsidies te voorzien, geeft de Belgische staat de uitgevers van kranten en bladen indirect ook een jaarlijks terugkerende steuninjectie. Want de grote Belgische mediabedrijven konden dankzij de gesubsidieerde thuisbezorging de prijs van hun papieren abonnementen kunstmatig laag houden. Uitgevers van nieuwe digitale media ontvingen dergelijke subsidies niet.

U beschrijft hoe de subsidiëring van de krantenbezorging in België bijna tien jaar geleden precies op maat van Bpost werd geschreven, onder meer door het systeem vol te proppen met vrijwel onhaalbare voorwaarden voor concurrenten. Hoe valt uit te leggen dat ook de specialisten van de Europese Commissie dat niet door hadden?

Emmanuel Vanbrussel: 'Ik was er uiteraard niet bij, maar ik neig toch naar de verklaring dat ze het niet beseften. Ons gevoel is dat er echt sprake was van bedrog, en dat Belgische politici de Europese Commissie gewoonweg om de tuin hebben geleid. Ze wisten wat de Commissie graag wilde horen, en juridisch werd alles zo opgesteld dat het ook perfect klopte met de Europese regels.'

Wouter Verschelden: 'Ik vrees dat de Europese Commissie ook niet echt toegerust is om de cijfers die ze van lidstaten doorkrijgen op forensisch niveau te gaan onderzoeken. Zij gaan er wellicht van uit dat gegevens uit overheidscontracten of van overheidsbedrijven gewoon ook betrouwbaar zijn. Gewezen Bpost-CEO Dirk Tirez heeft de voorbije maanden voldoende informatie gelect waaruit heel duidelijk blijkt dat opeenvolgende Belgische regeringen de boel jarenlang belazerd hebben. De risico's zijn natuurlijk substantieel: de Commissie kan nu beslissen dat Bpost mogelijk honderden miljoenen aan onterechte overheidssteun moet terugbetalen.'

De beurswaarde van het bedrijf tuimelde de voorbije maanden al steil naar beneden, hoe groot kan de sociaal-economische impact zijn? Tot vandaag zijn er, enkel al in België, bij Bpost 26.000 mensen aan het werk?

Verschelden: 'Op korte termijn kan Bpost de persconcessie kwijtraken. Daar was de voorbije maanden al heel wat discussie over binnen de regering, en in februari wilde ze ook al een externe doorlichting. In eerste instantie hebben ze geen auditkantoor gevonden dat het wou doen, dus gingen ze zoeken in het buitenland. In september komt het dossier sowieso opnieuw op de regeringstafel, en het lijkt me hoogst twijfelachtig dat pakweg Open Vld (de Vlaamse liberalen) zonder een dergelijke audit bereid zou zijn om de krantenconcessie opnieuw te verlengen. Op wat langere termijn is een faillissement niet uitgesloten, en met de Belgische staat als grootste aandeelhouder dreigt dan een Sabena-scenario (naar de voormalige staatsluchtvaartmaatschappij). In dat geval dreigt de Belgische belastingbetaler nogmaals de klos te zijn.'

Vanbrussel: 'Vergeet ook niet de impact op de werkgelegenheid. Volgens Bpost zelf zouden er aan dat krantencontract 3000 tot 4500 banen vasthangen. Mocht het contract naar een privé-speler gaan, dan kunnen die ook deels mee verhuizen. Maar de sociale voorwaarden zullen een stuk minder gunstig uitvallen, en ook de macht van de vakbonden zou daar stevig ingeperkt worden.'

Uw boek is ook een stevige aanklacht aan het adres van de betrokken media: met de vakbonden als bondgenoot slaagde Bpost er jarenlang in om de kranten naar haar hand te zetten met de boodschap dat er zonder het krantencontract een sociaal bloedbad dreigde bij het bedrijf. Dat die enorme subsidiestroom de grote krantenuitgevers goed uitkwam, heeft dat ook de berichtgeving in de kranten over dit dossier beïnvloed?

Verschelden: 'Het lijkt geen twijfel dat de krantenuitgevers een stevig financieel voordeel hadden bij het krantencontract. Of hun redactionele onafhankelijkheid daardoor aangetast werd, dat is een ander verhaal. Dat lijkt me onwaarschijnlijk, al stel ik wel vast dat er op de grote krantenredacties weinig aandacht was voor het dossier. Dat staat in schril contrast met de grote belangstelling die er wél altijd was voor pakweg de lonen bij de (publieke omroep) VRT, een instelling die een jaarbudget van zowat 300 miljoen euro heeft. Best vergelijkbaar dus met de 270 miljoen euro die enkele jaren geleden jaarlijks ook nog naar Bpost ging. Dat wringt dus wel, het zou veel verstandiger geweest zijn van die krantenredacties om dit dossier juist van heel nabij te blijven volgen. Dit ging immers over heel veel geld, en bovendien kun je je ook afvragen of dat nu wel de beste aanpak was om de journalistiek in dit land te financieren.'

Ook al omdat nieuwe digitale media systematisch buitenspel werden gezet?

Verschelden: 'Inderdaad. Als we dan toch de pluriformiteit in de media wilden ondersteunen, vielen er ongetwijfeld betere wegen te bedenken dan jaarlijks 200 miljoen euro of meer door te sluizen naar Bpost om daarmee de krantenbezorging aan huis te kunnen veilig te kunnen stellen. Maar goed, ons boek geeft ook aan dat het vooral een drogreden was om die geldstroom naar Europa toe te kunnen blijven goedpraten.'

Jullie citeren in het boek ook [Christian Van Thillo](#) – Vlaams mediamagnaat en baas van DPG, de grootste uitgeverij van Nederland – die aangeeft dat de Nederlandse krant Trouw bezorgd wordt voor zo'n 35 cent per dag, terwijl de prijs in België op 20 cent ligt. De marge op de krantenverkoop ligt voor onze grote mediagroepen in België dus een flink stuk hoger, met dank aan de Belgische belastingbetaler. Zijn de overnames van Nederlandse kranten door de Belgische uitgevers DPG en Mediahuis de voorbije jaren mee mogelijk gemaakt door de subsidiestroom richting Bpost?

Verschelden: 'Absoluut! Zij kregen hier een soort van financiële doping waarvan hun Nederlandse concurrenten enkel maar konden dromen. Niet voor niets waren de Nederlandse mediabazen niet bepaald blij met de gulle overheidssubsidies richting Bpost. Sterker nog: die hebben zelfs al tot een stevige politieke rel op regeringsniveau tussen België en Nederland geleid. Juist daarom is het ook enigszins verwonderlijk dat Nederland daarover nooit naar de Europese Commissie is gestapt. Ook lidstaten kunnen onterechte overheidssteun immers aanklagen. Toegegeven, dat zou wel extreem gênant geweest zijn voor ons land.'

De grootste slachtoffers van het krantencontract met Bpost zijn enerzijds de krantenwinkels en anderzijds de kleine, digitale mediabedrijven. De eersten werden via hun belangenvereniging min of meer omgekocht, de tweeden protesteren al jarenlang tegen die oneerlijke behandeling. Waarom liggen politici blijkbaar niet wakker van de wijze waarop nieuwe online media behandeld worden?

Verschelden: 'Welkom in België! Media zijn op zichzelf een gewestelijke bevoegdheid, terwijl de subsidies aan Bpost door de federale regering werden beslist. Dat wordt dan verantwoord als zijnde 'een essentiële dienstverlening om de democratie te beschermen', maar eigenlijk is het puur mediabeleid. Ik denk niet dat er echt politieke onwil bestaat om jonge, digitale mediabedrijfjes te ondersteunen,

maar politiek zit alles ook hier zo complex in elkaar dat het al snel verzandt in een technische discussie. De winnaars zijn dan doorgaans zij die het meest te winnen hebben bij een status quo. En zoals vaak in dit land wint op het einde de PS (de Franstalige socialistische partij).'

Vanbrussel: 'Vergeet niet dat ook heel wat middenveldorganisaties, onder meer het ACV (de grootste vakbond van België), flink wat te winnen hebben bij de krantensubsidies. Die gelden immers ook voor de distributie van hun ledenbladen, en ze besparen zo heel wat centen. Het is dus een typisch Belgisch verhaal.'

Wat zegt het over een postbedrijf - dat nog altijd voor het grootste deel in handen is van de overheid - wanneer de krantenbezorging op een bepaald moment de grootste cashcow is geworden? Terwijl de gewone postbezorging steeds verder wordt teruggeschroefd?

Vanbrussel: 'Dat het de strategische switch richting pakjes en e-handel nog altijd niet gemaakt heeft. En dat het is blijven hangen in het verleden. Het illustreert ook perfect de clash tussen enerzijds de Vlaamse managers die traditioneel toch iets meer toekomstgericht dachten en anderzijds de PS-lobbymachine binnen het bedrijf die vooral in het verleden bleef hangen. En uiteraard speelt het gebrek aan concurrentie mee. Ook daar hebben die jarenlange subsidies sterk toe bijgedragen. Die zorgden immers voor zo'n gigantisch concurrentievoordeel dat er voor potentiële concurrenten gewoonweg geen beginnen aan was.'

Jullie verwijzen ook naar een studie van huisconsultant McKinsey - besteld door de top van Bpost - waaruit moet blijken dat PostNL het werk van Bpost in ons land zou kunnen overnemen met 7.600 man personeel minder. Met andere woorden: Bpost is inefficiënt en vooral een sociale werkplaats. In die zin kan Bpost perfect model staan voor het hele Belgische model en de Belgische politieke cultuur van de voorbije decennia: ons kent ons, en voor de lieve vrede worden inefficiënties en een verkwistend model in stand gehouden?

Verschelden: 'Inderdaad, zo is dat. De onwaarschijnlijk complexe structuur van België zorgt ook voor een grote lethargie. Om de grote uitdagingen aan te pakken, moet je echt onwaarschijnlijk veel energie vrijmaken. Bpost is daar symptomatisch voor, maar het ergste is nog dat de kansen om het bedrijf succesvol te transformeren in die sector netjes op een dienblaadje werden gepresenteerd. Brievenpost sterft uit, dat klopt, maar het hele online-verhaal is het perfecte

alternatief. Om dat te begrijpen, hoefde je heus geen strategisch genie te zijn. Maar helaas volstaat een blik op de huidige beurskoers om in te zien welke waardevernietiging er bij Bpost de voorbije tien jaar heeft plaatsgevonden.'

Toen ik vorig jaar de biografie van gewezen Belgacom-topman Bessel Kok schreef, vertelde hij me hallucinante verhalen over de almacht van de PS bij Belgacom in de jaren tachtig, en over de perfide effecten van de PS-staat. Intussen zijn we veertig jaar verder en is er met de Vlaamse N-VA - van Bart de Wever - een politieke partij opgestaan die landelijk mee bestuurt én al tien jaar lang aan de macht is in Vlaanderen. Hoe verklaren jullie dat ook die partij het allemaal ongestraft liet gebeuren?

Vanbrussel: 'Het is precies wat u zegt: we zijn intussen veertig jaar verder, maar de oude mechanismen van een staatsgecontroleerd bedrijf blijven hardnekkig leven, zelfs nu Bpost beursgenoteerd is.'

Verschelden: 'Als politiek journalist was het voor mij een ontgoocheling om vast te stellen dat ook de coalitie mét N-VA niet in slaagde om voor een echte trendbreuk te zorgen in heel wat dossiers. Pas nu ze in de oppositie zitten, is er in de persoon van Michael Freilich iemand opgestaan die zich in dit schandaal heeft vastgebeten en de federale regering in verlegenheid kan brengen. Nu besef ik ook wel dat het bijzonder lastig is om zo'n tanker in één parlementaire zittingsperiode te keren, maar ik kan enkel maar vaststellen dat N-VA in de federale regering ook gewoon voor een consensusmodel gekozen heeft. Daarnaast mogen we natuurlijk de complexiteit van dit dossier niet onderschatten: het is indertijd door de politici Paul Magnette en Johan Vande Lanotte doelbewust zo complex gemaakt. Hooguit enkele kabinetsleden en mensen bij Bpost zelf zagen door het bos de bomen nog.'

Hoe moet het nu verder, hoe groot is de kans dat de politieke verantwoordelijken voor deze enorme verspilling van overheidsgeld ooit ter verantwoording worden geroepen?

Vanbrussel: 'Dat wordt moeilijk, ook al omdat die verantwoordelijkheid zo versnipperd is. Ik hoop en denk dat de Europese Commissie zijn tanden laat zien en misschien nog een belangrijke rol kan spelen.'

Verschelden: 'Ook het Belgische gerecht is nu aan zet. Er loopt intussen een procedure bij de Belgische Mededingingsautoriteit, maar we weten allemaal dat de

gerechtelijke molen in dit land zeer traag maalt. Eerlijk gezegd verwacht ik niet dat iemand hiervoor ooit in de cel zal belanden. En ja, dat is een deprimerende vaststelling.'

Filip Michiels is zelfstandig journalist. Dit interview verscheen afgelopen weekend in het online-magazine [Doorbraak](#).

Wynia's Week neemt nooit vakantie. Wynia's Week is er het hele jaar door, minstens 104 keer per jaar. Met onafhankelijke, verrassende berichtgeving. Wynia's Week is bovendien **gratis, maar niet goedkoop**. De lezers, kijkers en luisteraars maken Wynia's Week mogelijk. **Doet u mee? Doneren kan [HIER](#)**. Hartelijk dank!

